

13 פברואר 2018

כ"ח שבט, תשע"ח

נייר עמדה בנושא הצעת חוק בתי דין רבניים (בוררות בעניין אזרחי), התשע"ז-2017

מוגש לוועדת חוקה חוק ומשפט לקראת דיון ביום 14.2.18

שדולת הנשים בישראל ועמותת איתך-מעכי משפטיניות למען צדק חברתי מבקשות לשוב ולהביע דאגה עמוקה והסתייגות חריפה באשר להצעת החוק שבנדון, המבקשת להסמיך את בתי הדין הרבניים לעסוק בבוררות בהסכמה, וזאת בשל השלכותיה האפשריות על זכויותיהן של נשים בישראל. נוסחה העדכני של ההצעה לא שינה את עמדתנו בנוגע למשמעות הרחבה והמסוכנת של ההצעה לחיזוק מעמדם וסמכויותיהם של בתי הדין הרבניים. בעמדות שהעברנו לוועדה לקראת הדיונים שהתקיימו בימים 14.11.17 ו-12.12.17 עמדנו על הבעייתיות הקשה הן בהצעה כמכלול והן בסעיפיה השונים כמפורט להלן:

הסתייגות מהצעת החוק כמכלול

1. בתי הדין הרבניים הם מוסדות דתיים והלכתיים. הדין מכוחו הם מכריעים הוא ההלכה האורתודוקסית המושתתת כל כולה על פרשנותם של פוסקי הלכה גברים- חרדים. מדובר במערכת דינים מקבילה, שאינה כפופה למערכת המשפטית הקיימת ומתעלמת מהתפתחויות חקיקתיות אשר העניקו מעמד חוקתי לעקרונות יסוד כגון שוויון, כבוד וחירות, חופש העיסוק ועוד. שיטת משפט זו היא ארכאית ופטריארכאלית, מוטה מראש לרעתן של נשים ודרך יישומה ופרשנותה של על ידי בתי הדין מנציחה פערים ואי שוויון מגדרי ועשויה לגרום נזק לזכויות מהותיות של הצדדים מתדיינים.
2. בבתי הדין הרבניים מונצחים פערי כוחות בין נשים לגברים על דרך הדרתן הממוסדת של נשים מלכהן ו/או להחזיק בתפקידים כלשהם במסגרות אלה (כיועצות/ דייונות/ בוררות). **הזרה זו מבטיחה דיון בלתי שוויוני אפריורית בפני הרכב של פוסקי הלכה, שהינם גברים דתיים וחרדים, בעלי תפיסת עולם גברית – רחוקה מעולמן של הנשים.**

התייחסות פרטנית לסעיפי הצעת החוק

כאמור, לעמדתנו יש להסיר את הצעת החוק כולה מסדר היום נוכח הנזק הציבורי הרב שייגרם אם יורחבו סמכויות בתי הדין הרבניים. להלן נפרט את התייחסותנו גם לסוגיות נקודתיות העולות מסעיפי ההצעה:

1. **סוגיית ההסכמה** – ישנו חשש ממשי לכפיית הסכמה כתנאי להתדיינות. חשש המקבל משנה תוקף לאור העמימות באשר למועד מתן ההסכמה ואופן נתינתה - שכן מבלי לתחום את מועד מתן ההסכמה בפועל, בכל שלב ניתן יהיה להשיג את הסכמת אחד הצדדים והדבר משליך ישירות על אופן מתן ההסכמה ועל האפשרות שהסכמה זו תינתן שלא בכפייה ו/או תחת לחץ ותוך איום בסנקציות חברתיות.

הדברים מקבלים משנה תוקף עת מדובר במחלוקות אזרחיות/ ממוניות אשר יתפתחו בין צדדים בעלי פערי כוחות ממשיים, כדוגמת עובד – מעביד, ועל אחת כמה וכמה ביחס לנשים, לא כל שכן נשים באוכלוסיות מוחלשות בקהילות סגורות. זאת ועוד, מכתב המזמין להליך בוררות שעליו מתנוסס סמל המדינה הוא עניין מרתיע אשר יוביל רבים לקבל את הליך הבוררות המוצע, חרף העובדה כי במכתב מצוין שנדרשת לכך הסכמת הצדדים. ומכאן כי יש חשש להסכמה מחמת טעות.

2. החרגת משפט העבודה על כל היבטיו - עמדתנו היא כי יש להחריג באופן מפורש את סמכות הדיון במתווה של בוררות במחלוקות בתחום משפט העבודה על כל היבטיו. עמדה זו נובעת מכך שבתי הדין לעבודה הם בעלי המומחיות והמקצועיות לדון במחלוקות בנושאי תעסוקה תוך התאמה למתדיינים הבאים בשעריהם בכפוף לחוקי העבודה המגנים עליהם והדברים נכונים ביתר שאת ביחס לנשים.

זאת ועוד, בעוד הצעת החוק מונה רשימת חוקים אשר זכויותיו של בעל דין לא יפגעו בניגוד אליהם, ובכלל זה "משפט העבודה שאין להתנות עליו, המגן על זכויות עובדים" בולטים בהעדרם החוקים שאינם מנויים בהצעה כגון חוק עבודת נשים, תשי"ד-1954 וחוק שוויון הזדמנויות בעבודה, תשמ"ח – 1988, החוק למניעת הטרדה מינית, תשנ"ח-1998 וחוקים נוספים המקנים הגנה נרחבת (בעיקר) לנשים במקומות עבודתן. על כן לכאורה ניתן יהיה לדון בהליכים לפי חוקים אלה, תוך החלת דין תורה אשר הינו בלתי שוויוני ומפלה מטבעו. במסירת סכסוך שעילתו בין היתר בחוקים אלה לבוררות עלולות עובדות למצוא עצמן ללא הגנה מפני ניצול.

לסיכום, ולאור האמור לעיל, אנו, שדולת הנשים בישראל ועמותת איתך-מעכי משפטיניות למען צדק חברתי, קוראות לנבחרות ונבחרי הציבור המייצגות ומייצגים נשים וגברים כאחד, **לבלום את הצעת החוק שבכותרת, המסכנת את מעמדן של נשים בישראל ואת ההישגים החשובים בתחום השוויון המגדרי, ובכך למנוע פגיעה חמורה בזכויות נשים.**